

го, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду, а також вірне застосування закону з метою забезпечення: 1) захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; 2) охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; 3) притягнення особи в міру своєї вини до відповідальності, а жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу; 4) застосування до кожного учасника кримінального провадження належної правової процедури; 5) відшкодування (компенсація) шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; 6) реабілітації невинних».

Собакарь Андрій Олексійович
д.ю.н., проф., завідувач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У ПРОТИДІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

У світовій економічній системі триває подальший розвиток небезпечного явища – поширення тінізації економічної діяльності. Прискорене зростання тіньового сектора, порівняно з офіційною економікою, виявлено практично в усіх країнах світу, включаючи й розвинені. Відмивання грошей і фінансування тероризму становлять реальну загрозу для міжнародної фінансової системи. Боротьба з відмиванням коштів, одержаних злочинним шляхом, стала наріжним каменем зусиль у боротьбі з тяжкими злочинами на світовому рівні, починаючи з кінця 1980-х років. Фундаментальна мета цієї боротьби полягає в тому, щоб припинити злочинне використання фінансової системи, в тому числі й для фінансування тероризму, який на початку ХХІ ст. набув загрозливих масштабів у всьому світі. Більш ніж імовірно, що всі терористичні акти були скоєні за підтримки інфраструктури, яка використовувала для цього певну частину міжнародної фінансової системи. У зв'язку з цим досить значущою є роль фінансового моніторингу у визначенні та блокуванні доходів осіб, які фінансують тероризм або публічно закликають до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу, зміни меж території або державного кордону України (зокрема, у 2014 році Державною службою фінансового моніторингу України виявлено та заблоковано кошти на загальну суму 2,05 млрд. гривень).

Відмивання грошей – це діяльність, яка постійно розвивається, і ми продовжуємо докладати зусиль, щоб довідатися більше про конкретні методи, які використовуються терористичними організаціями для одержання необхідних для них коштів. Отже, обидва ці явища повинні вивчатися на постійній основі для своєчасного вжиття ефективних контрзаходів.

Таке явище, як «відмивання», вкрай негативно впливає на суспільство, оскільки порушує інтереси легального бізнесу та репутацію окремих його сегментів й учасників, підриває довіру суспільства до всієї фінансової системи, є

загрозою нормальному функціонуванню кредитно-фінансових установ країн, знижує інвестиційну привабливість будь-якої з них. Більше того, воно створює загрозу економічній безпеці держави, оскільки має транскордонний характер.

Актуальність цієї проблеми зумовлюється й тим, що забезпечення ефективності антилегалізаційної системи вимагає від держави вжиття науково обґрунтованих заходів щодо запобігання та протидії фінансуванню тероризму. Від усіх без винятку контролюючих і правоохоронних органів вимагається постійна злагоджена готовність до спільних дій у цій сфері, при цьому особливої значущості набувають заходи суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

За даними Держфінмоніторингу, останніми роками основними об'єктами уваги з боку суб'єктів державного та первинного фінансового моніторингу є фінансові операції, пов'язані з: діяльністю конвертаційних центрів (зняттям готівкових коштів) через банківські установи України; розрахунками, проведеними за готівку фізичними особами-підприємцями; використанням фінансової допомоги/позики як фінансового інструменту при проведенні фінансових операцій; бюджетними коштами та іншими державними активами; викраденням коштів за допомогою електронного шахрайства; перерахуванням за кордон грошових коштів, стосовно яких виявлено підозри щодо незаконного їх перерахування; інвестиційною та страховою діяльністю; використанням майнових і немайнових прав; залученням коштів громадян [1, с. 17].

Сьогодні здійснення заходів, передбачених законодавством з питань запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, забезпечується безпосередньо суб'єктом первинного фінансового моніторингу, його філіями, іншими відокремленими підрозділами та дочірніми підприємствами, у тому числі розташованими в державах, у яких рекомендації FATF не застосовуються або застосовуються недостатньою мірою, у межах, визначених законодавством такої держави. У разі якщо застосування зазначених заходів не дозволяється законодавством такої держави, суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані повідомити Спеціально уповноважений орган та відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу про неможливість вжиття зазначених заходів.

Попри те, що у жовтні 2014 р. парламентом було прийнято новий Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [2], яким запроваджено національну оцінку ризиків системи фінансового моніторингу та удосконалення ризик-орієнтовного підходу; виокремлено заходи щодо боротьби із фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення; змінено підхід щодо визначення предикатних злочинів (включення податкових злочинів до предикатних); вдосконалено законодавчі аспекти, які впливають на якість розслідування злочинів з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом; внесено зміни до Кримінального процесуального кодексу України (щодо підслідності злочинів з легалізації); встановлено поріг для міжнародних грошових переказів; знято порогові суми для здійснення фінансового моніторингу ріелторами та нотаріусами; виключено осіб, які здійснюють операції з готівковими коштами на суму понад 150000 грн., з числа суб'єктів первинного фінансового моніторингу за рахунок введення обов'язкового моніторингу таких операцій банківськими установами;

поліпшено процедури зупинення фінансових операцій, чинне антилегалізаційне законодавство ще потребує вдосконалення, насамперед в частині організації та здійснення первинного фінансового моніторингу його суб'єктами. Тому, на наше переконання, в ньому мають знайти місце норми, якими було б закріплено порядок:

- ідентифікації осіб, що здійснюють фінансові операції, установлення та ідентифікації вигодоодержувачів;
- відмови від проведення фінансової операції;
- виявлення операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, та повідомлення Держфінмоніторингу України;
- проведення оцінки ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму;
- перевірки інформації про клієнта та його операції для підтвердження обґрунтованості чи спростування підозри здійснення клієнтом легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму;
- документальної фіксації інформації про операції, що підлягають обов'язковому контролю;
- зберігання інформації і документів, отриманих у ході здійснення внутрішнього контролю з метою протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму;
- забезпечення конфіденційності заходів, що здійснюються суб'єктом первинного фінансового моніторингу з метою протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- підготовки та навчання персоналу з питань протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, тощо.

Таким чином фінансовому моніторингу належить першорядне значення у визначенні та блокуванні доходів осіб, які фінансують тероризм, й насамперед первинній його складовій як сукупності заходів, здійснюваних спеціально визначеними у законі суб'єктами, спрямованих на раннє виявлення інформації про підозрілих осіб, які можуть здійснювати операції з фінансування тероризму.

1. Звіт Державного комітету фінансового моніторингу України за 2009 рік. К.: Держфінмоніторинг України, 2010. 50 с.

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Голос України. 2014. № 216.

Степанюк Руслан Леонтійович
д.ю.н., проф.
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

ДЕЯКІ НАПРЯМИ РОЗШИРЕННЯ ОБЛАСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДИК

У теперішніх умовах реформування кримінального процесу України в напрямі приведення його у відповідність до передових європейських стандартів судочинства виникає потреба у перегляді багатьох теоретичних положень